

Part sanitària de les antigues Ordinacions de la vila de la Selva (1345 - 1525)

La Selva del Camp ha conservat fins al dia d'avui l'aplec d'Ordinacions escrites segons les quals es regia la seva antiga universitat. No tots els pobles de nostra comarca i de Catalunya poden gloriarse del mateix. Reus posseeix encara el preuat «Llibre de la Cadena»; Alcover, en canvi, l'havia ja perdut a la dissetena centúria, si tenim en compte documents de son Arxiu datats en aquell segle. Recentment, el senyor Carreras Candi, a l'Acadèmia de Bones Lletres, ha posat de manifest altra vegada l'importància d'aquests primitius aplecs jurídics catalans i els ha estudiat detalladament.

Com a regiments sanitaris, en consonància amb les èpoques en què es promulgaron, ens interessen particularment aquelles ordinacions que fan referència a l'higiene pública. Tots aquests Llibres en contenen una bona part, i el nodriment d'animals de corral i estable dins els mitjans urbans, el proveïment d'aigües, la falsificació d'aliments, la netedat dels carrers, el règim de les clavagueres, l'higiene dels cementiris, amb desviacions, de vegades, cap a la moral o la religió, són els punts que més sovintegen. Ens ensenyen i palesen la condició de nostres avantpassats del Renaixement i darrerries de l'Edat mitjana sobre els quals i amb injustícia ha pesat durant molt de temps l'acusació d'antihigiènics.

El Llibre d'Ordinacions de la Selva és un volum en pergami de 255 × 180 mil·li-

metres i 175 × 115 mms. de caixa, amb cubertes també de pergami, escrit a una columna, en general ben conservat i fàcilment llegidor.

Conté: 12 folis d'index de rúbriques corresponents a vuitantatres ordinacions; 11 folis, la major part en blanc, amb algunes crides públiques pertanyents a les darrerries del segle disset; 61 folis d'ordinacions *antigues*, datades des del 1345 al 1525 les més recents; 22 folis darrers que contenen ordinacions i altres escrits començats en 1579, datant de 1674 els més moderns. En conjunt, 107 folis.

L'index de rúbriques i les ordinacions antigues (fs. 1 a 12 i 24 a 85) constitueixen la part primitiva del llibre, escrita en gòtic, per una mateixa mà en lletra clara i uniforme, rúbriques en vermelló i caplletres i perfils en blau i vermelló, no seguint ordre cronològic. La resta del llibre fou escrita posteriorment i per diferents mans, en lletra corrent descuidada.

Comença: fol. j, «Taula del present llibre de mostaçafs.» Fol. xx iiij, «Llibre de les ordinations de la vila de la selva que son scrites en lo present llibre dels mostasafs. Que quiscuns any sien mesos dos mostasafs que veien sobre tenders, carnicers y moliners y altres. En lany M. ccc. xxxv. ordenaren los promens dela vila dela Selva ab volentat e consentiment de la Senyoria que cascun any etc.»

Tenim d'agraïr al Sr. Arbós, Secretari

municipal de la Selva, la cortesia d'haver-nos sigut permesa i facilitada la transcripció parcial del Llibre d'Ordinacions.

Les ordinacions sanitàries, literalment i ordenadament reproduïdes, del Llibre de la Selva són les següents :

De no vendre carn masella ne moriosa en pena de xx. sous.—Item an ordenat que nengun carnicer ni nenguna altra persona no gos vendre nengun linatge de carn masella ni moriosa si no al canto del moli hon es acostumat e si les carns seran vives les hagen a degollar al canto del dit moli. E qui contra fara pach de pena per cada vegada xx. sous (fol. 3 g i 4.)

De no lavar les mans en lo abeurador.—Item ordonaren los jurats e promens de la vila de la selva ab volentat de la Senyoria que no sia nengun carnicer ni nenguna altra persona qui scorxe qual sevulla natura de besties ni aparell porch, o porchs per tallar, o per salar ques gos lavar les mans en lo abeurador qui es al pati de la carniçeria ni esmolar ningun ferrament, e aquells, o aquelles qui contrafaran paguen per cascuna vegada dos sous de bany (fols 4 i 5 g.)

De no remullar cercols ni vimens en lo abeurador paguen dos sous.—Item han ordenat los dits jurats, e, promens ab volentat de la dita Senyoria que no sia null hom ni altra persona que guos remullar cercols ni vimens ni fer nulla altra sutzura en lo dit abeurador sots pena de dos sous de les quals penes si comeses seran haia lo terç la honrada cort e altre terç lo acusador e laltre terç la vila (fol. 5 g.)

De no metre vi ne aygua en la bota de vi cridat.—Item stabliren, e ordonaren que nengun hom ni nenguna fembra no gos metre aygua ni vi ni fer metre en la bota del vi que haura cridat, o feyt cridar mentre que del vi vendra tro haia levat lo ram qui posat hi haura. E si aygua ni vi apres hi metra quel haia acridar, o fer cridar e nansquen vena en menut sot pena de

.i x. sous. E sia partida la pena lo terç al Senyor laltre terç a la vila e laltre terç al acusador (fol. 6 g.)

Dels Judeus, e judies que no gosen tocar pa ne fruyta venals.—Item stabliren, e ordonaren que nengun judeu ni judia no gos tocar pa ni negun linatge de fruytes que stiguen per vendre en la vila de la Selva sino tan solament lo pa o la fruyta que compraran. E qui contrafara pach de pena dos sous per cascu, e per cada vegada (fol. 7 i 7 g.)

Dels judeus e judies que no gosen lavar mans ni peus ni cara en lo rech dela vila.—Item stabliren, e ordonaren que negun judeu ni judia no gos lavar mans ni peus ni cara ni altres partides de llurs cors en lo rech dela vila dela porta sobirana (1) amunt. E si contra aço foran que paguen per pena .x. sous per cascu, e per cada vegada. E sia la pena partida lo terç al Senyor lo terç a la vila, e laltre terç a la cusador (f. 7 g.)

Dels traginers del moli e altres qui faran frau en lo blat o mudaran lo blat o mesclen que fes mal a persones.—Item que negun mulner, o traginer, o Senyor de moli o qualque altre persona sera a trobat fahent frau en les dites coses e que mudas un blat per altre e mudas ne cambias los sachs nils remullas nils posas en loch humit per que poguessen mes pesar ni en neguna altra manera frau hi fes que pach de ban per cascu, e cada vegada xx. sous. E si per ventura altra mescla hi feia que pogues esser destructio de persones que stigua a merce del senyor. E en aquest ban acull lo Senyor en lo terç la obra de mossenyer sant Andreu (fol. 9.)

De no tenir besties bovines mes avant de quatre.—Item ordonaren ab volentat dela senyoria que no sia null hom ni altra persona que gos tenir besties bovines dins lo loch de la selva ni del terme de quatre besties avant vullen se bous, o vaques ab que sien de lauro, i si les vaques han ve-

(1) Del portal sobirà o d'amunt.

dells, o vedelles que puxen tenir fins que sien desmanats, e qui contra fara que pach L. sous de pena per cascu e per cada vegada. En aquest capitol emprò no sentenen los mazovers.

Que tot hom puxa tenir una truga ab sos porçells.—Item stabliren, e ordonaren los jurats e promens dela vila de la Selva ab volentat de la Senyoria que tot hom, o altra persona dela vila dela Selva puxa tenir una truga, e no pus sots pena de v. sous, e que tot hom puxa tenir e nodrir los porçells, o porcelles que la dita truga haura, e no gos mesclar altres porchs sino aquells que la dita truga haura sots la dita pena. Pero es intenció dels jurats e promens que si sera alguna persona que vulla nodrir una deles porcelles que la dita truga haura per splet queu puxa fer pero com la dita porcella sera a temps de levar splet haïen a vendre la mara ola filla que no tenguen mes avant de una truga sots la dita pena dels v. sous per cascu, e per cada vegada que contrafeyt sera. E que la dita truga haia aportar squella ab batall a coneguda dels jurats (fols. 13 g. i 14.)

De tenir vuit besties delana de splet ab sos nadiços.—(en part illegible)... e tots aquells nadiços haïen de a disminuir de any en any per tota la fira de Tarragona, e que tornen en lo nombre demunt dit e qui contra fara pach per bestia j. sou e paguadal a pena encara haïen, a desmenhir, e tornar en lo nombre demunt dit e que les dites besties haïen a portar squella que sia bona a coneguda dels mostaçaffs de deu en deu en pena de .v. sous partides les penes lo terç al senyor elo terç ala vila, elo terç als mostaçaffs (fols. 14 i 15 g.)

De tenir quatre anyells sens ovelles per

nodrir.—Item ordonaren mes que tot home ne altra persona dela dita vila puxa tenir quatre anyells sens ovelles per nodrir no tocant en res ala ordonació deles vuit besties de splet (fol. 14 g.)

De no gitar ninguna carn morta en las valls ney ameren canem ne li.—Item stabliren e ordonaren que tot hom e tota fembra qui gitara ninguna carn morta axi com carns gats ne altres carns de besties mortes grosses ni menudes en nengun dels valls dela vila dela Selva ney fara basses de fems ney amerara canem ne li .xx. sous li costara (fol. 16.)

Del rech de la vila que negu noy gos gitar gallines mortes.—Item stabliren e ordonaren que tot hom qui gitara gallines mortes gats carns ni altre linatge de carns mortes ni butlades ni altres partides de peix ne agranadures ne nulla altra de sutzura de fems ni de ronya al rech per hon ve laygua dela vila aytant comte dela picha tro fora la porta jusana (1) de la dita vila ne tendra femer ni altres agranadures prop lo dit rech ne en casa sobre lo rech aytant com te dela pica tro ala volta dos sous li costara per cascuna vegada que contra aço ffara (fols. 18 g. i 19.)

Que negun carnicer no gos infla les carns ab bocha ne ab cano.—Item que negun carnicer no gos inflar carns ab bocha, o ab cano ne en altra manera ni les lex inflar a Jueus ne a altres persones, e aço sots pena de v. sous per cascu, e cada vegada (fol. 20.)

De no vendre carn moriosa.—Item stabliren e ordonaren que null hom no gos vendre carn moriosa en la vila dela Selva si del terme matex no sera, e que la vena dins lo maell. E qui contra aço fara pach de ban tres sous.

(Continuarà).

SALVADOR VILASECA

(1) Del portal jussá o d'avall.